

оточуючого середовища та акцентувати увагу на людині як найвищій соціальній цінності. З іншого, - залишаючись лише на ґрунті прав та свобод людини та громадянина, ми втрачаємо можливість реконструкції всього обсягу взаємодій, що будуються на праві, та забезпечують реальність функціонування декларованих прав та свобод.

Всяке право (людини, громадянина) має бути надійно захищене, гарантовано. Тобто для кожного проголошеного права має бути зафіксований відповідний юридичний обов'язок. І тому, коли ми моделюємо абстрактну людину лише з наявними правами або системою особистих потреб, то тим самим закладаємо підстави для декларативності проголошеного права, незахищеності усіх інших суб'єктів, які також наділені правами, непідкріпленими відповідним обов'язком.

Отже актуальною залишається правило, що предмет обумовлює метод. Однак, якщо метод дозволяє вирішити пізнавальне завдання, це ще не означає, що механічно вирішуються практичні проблеми правової реальності. Практика життя, інтерес дослідника та обраний методологічний інструментарій мають знаходитися у стані гармонії, що і забезпечує ефективність пізнавального процесу з одного боку, а з іншого - отримати знання, що має практичну цінність.

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ КУЛЬТУРИ Й КОНСТИТУЦІЙНИХ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Мацькевич М.М.,

докторант кафедри конституційного та міжнародного права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Культура в усіх своїх проявах нерозривно пов'язана з функціонуванням суспільства та життєдіяльністю індивідів. Основні соціальні напрями дії культури стосуються розв'язання завдань інтеграції, консолідації й організації людей; нормування і регулювання практики їхньої спільної життєдіяльності; забезпечення процесів пізнання навколишнього світу, нагромадження й узагальнення соціального досвіду колективного життя; здійснення соціальної комунікації між людьми, вироблення мов і способів обміну інформацією, розробки та утвердження механізмів відтворення співтовариства як соціальної цілності тощо. Водночас індивід, як і суспільство загалом, виступає одночасно творцем і результатом культури. Як творець культури, індивід створює матеріальні та духовні цінності, однак вони повинні сприйматися й оцінюватися як такі не лише їх безпосередніми авторами, а й певними групами людей, суспільством загалом [1, с. 18].

Високий рівень загальної культури є необхідною умовою здійснення прав, свобод і обов'язків людини, що є юридичною формою виразу та закріплення свободи особи. Права людини – усе те, що робить людину людиною: права індивіда, без яких він не може існувати як член суспільства; умова і засіб безпеки та розвитку індивіда (забезпечення життя людини, її гідності та свободи діяльності в усіх сферах суспільного життя); спосіб збереження необхідних для особи природних і соціальних якостей.

Особливе місце в системі конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні посідають культурні права та свободи, що тісно пов'язані із загальною культурою українського народу. У цьому контексті О. Скрипнюк зазначає, що важливого ознакою повсякденного конституціоналізму стала тенденція унормування духовної сфери людського буття, котра загалом є закономірною з огляду на наслідки Другої світової війни та її страхіт для цивілізаційної історії людства. У ХХІ столітті культурні права набули

виняткової важливості для всіх країн світу, ставши невід'ємною складовою конституційно-правового статусу людини і громадянина [2, с. 229].

Вітчизняні правознавці слушно вважають, що культурні права та свободи людини – це можливості збереження й розвитку національної самобутності індивіда, доступу до духовних здобутків його народу й усього людства, а також їхнє засвоєння та використання; участь у подальшому розвитку, можливості участі в науковому житті (право на освіту, навчання рідною мовою, свободу наукової, технічної і художньої творчості тощо).

Істотну роль конституційні культурні права та свободи відіграють і під час реалізації окреслених функцій загальної культури. Так, однією з форм прояву впливу держави на суспільні відносини за допомогою права є встановлення в його нормах певних зразків, моделей поведінки у вигляді суб'єктивних прав учасників цих відносин. Соціальна й особистісна цінність конституційних культурних прав та свобод, поряд з іншим, полягає в тому, що вони гармонізують поведінку суб'єктів у найважливіших сферах суспільних відносин. Із точки зору досягнення мети інтеграційної функції культури, конституційні культурні права та свободи є ефективним, а тому й достатньо важливим інструментом. Адже саме конституційні культурні права та свободи людини і громадянина, визначаючи можливості індивідів у сфері культурного життя суспільства, з одного боку, окреслюють мовірний зміст їхньої поведінки, спрямованої на задоволення культурних інтересів і потреб, а з другого – впорядковують ці відносини в межах усього суспільства.

З інтеграційним вектором дії культури тісно пов'язана її людинотворча (перетворювальна) функція, що проявляється у формуванні інтелектуального, духовного світогляду людини, у вихованні в ній усвідомлення потреби й необхідності співіснування з іншими людьми. Основним засобом досягнення цих цілей є здобуття відповідного рівня освіти, знань і використання досягнень матеріальної та духовної культури людства, тобто діяльність, що певною мірою здійснюється шляхом реалізації культурних прав і свобод.

Окрім того, конституційні культурні права та свободи є одним з істотних інструментів утілення в життя комунікативної функції культури, сутність якої полягає в забезпеченні обміну інформацією між людьми, їх об'єднаннями та організаціями за допомогою знаків і знакових систем.

Отже, культура, як складне соціально-історичне явище, є одночасно і породженням, і засобом формування та розвитку людського суспільства. Вона включає універсальне ставлення людини до навколишньої дійсності, через яке остання створює світ і саму себе. У найзагальнішому вигляді культура виражається у двох формах: змістовій, або матеріально-духовній (сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом усієї його історії), і функціональній, або регулятивній (система узгоджених способів і процедур існування людей, що має на меті забезпечення досягнення загальних для них цілей і задоволення групових та індивідуальних інтересів і потреб).

Конституційні культурні права та свободи людини і громадянина є важливою складовою, системоутворювальним і системозберігальним ядром загальної культури українського народу. При цьому рівень розвитку культури, зокрема й такого її сегмента, як правова культура, визначає сутність, зміст і обсяг конституційних культурних прав і свобод. У свою чергу, останні забезпечують і спрямовують подальший поступ і збереження культури, а також створюють умови для її примноження, що, в результаті, й становить зміст взаємозв'язку культури та конституційних культурних прав і свобод.

Список використаних джерел:

1. Мацькевич М. Культурні права та свободи людини і громадянина: поняття та сутність / М. Мацькевич // Віче. – 2011. – № 18. – С. 16–18.
2. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : Академічне видання / О. В. Скрипнюк – Х. : Право, 2009. – 468 с.